

10. januar 2023
Deres ref: 22/4461

Høring – gjennomføring av endringsdirektivet til AMT-direktivet mv.

Norsk Journalistlag (NJ) er organisasjonen for alle som jobber med journalistikk eller bidrar til redaksjonelle produkter i norske medier. Medlemmer i NJ arbeider på grunnlag av retten til fri informasjon og hensynet til faglig integritet i samsvar med presseetikken. Vi skal ivareta medlemmenes journalistfaglige interesser og blant annet verne om ytringsfriheten og den redaksjonelle uavhengigheten. NJ har i dag i overkant av 8300 medlemmer.

Norsk Journalistlag (NJ) er organisasjonen for alle som jobber med journalistikk eller bidrar til redaksjonelle produkter i norske medier. Medlemmer i NJ arbeider på grunnlag av retten til fri informasjon og hensynet til faglig integritet i samsvar med presseetikken. Vi skal ivareta medlemmenes journalistfaglige interesser og blant annet verne om ytringsfriheten og den redaksjonelle uavhengigheten. NJ har i dag i overkant av 8300 medlemmer.

I hovedsak støtter NJ departementets forslag - og vi vil særlig presisere at vi støtter intensjonene om å stille tilsvarende krav til radio, strømmetjenester og videodelingsplattformtjenester som til de tradisjonelle TV-selskapene/kringkasterne.

Vi har samtidig noen merknader knyttet til enkeltheter i forslagene som gjelder sponing, reklame, produkt plassering, medfinansiering, universell utforming og kritisk medieforståelse.

Vi takker for øvrig for at vi fikk utsatt frist for levering.

Reklame og sponing:

Vårt viktigste innspill er at det er svært viktig å opprettholde skillet mellom reklame og redaksjonelt innhold. Vi opplever at de foreliggende endringsforslagene i hovedsak gjør det, og det er viktig at kravene som sikrer dette ikke svekkes i den videre behandlingen av forslaget. Journalistikkens uavhengighet er allerede under press, og kommersielle aktører forsøker å profitere på journalistikkens troverdighet med ulike former for innholdsmarkedsføring. Det viktigste grepet er å bruke journalistiske formater, og på den måten søke å utnytte de redaktørstyrte medienes troverdighet og høye tillit hos publikum. Hvis skillene mellom journalistisk innhold og reklame viskes ut vil det være svært ødeleggende for hele den offentlige samtalen. Dette er en problemstilling som også adresseres av Ytringsfrihetskommisjonen, som etterlyser et tydeligere skille mellom reklame og redaksjonelt stoff.¹

¹ NOU 2022: 9 pkt. 12.6.13

I dag kan det maksimalt sendes 20 prosent reklame per time i radio og fjernsyn. Det foreslås at det kan sendes reklame i radio og fjernsyn i 20 prosent av sendetiden mellom kl. 6.00 og 18.00 samt i 20 prosent av sendetiden mellom kl. 18.00 og 24.00. NJ har ingen innsigelser til dette.

Vi støtter forsøkene på å stille samme krav til reklame og sponsing til strømmetjenester, videodelingsplattformtjenester og brukergenererte videoer, som til de tradisjonelle TV-selskapene/kringkasterne. Som Filmforbundet påpeker i sitt hørings svar er Norge et spesielt modent marked der strømme-aktørene allerede er i direkte konkurranse med hverandre. Det er derfor også rimelig å skape likere konkurransevilkår for fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester. Vi støtter også forslaget om å stille like krav til TV- og radio-sendinger, selv om det ikke er et krav om dette i direktivet. Det er ingen logikk i å stille ulike krav til alle de nevnte tjenestene, og NJ støtter tiltak som sikrer likebehandling.

Produktplassing:

I endringsdirektivet utvides definisjonen av produktplassing til også å omfatte bidrag til å finansiere brukergenererte videoer. Dette er positivt. Det er også positivt at forbudet mot produktplassing i nyhetsproduksjoner opprettholdes.

Vi er samtidig kritiske til at departementet åpne for produktplassing i visse dokumentarer - det som omtales som «underholdningsdokumentarer». Dette åpner for svært skjønsmessige vurderinger av hvilke dokumentarer som er «vanlige» dokumentarer, og hvilke som er «underholdningsdokumentarer».

Departementet har foreslått følgende avgrensning:

«Departementet mener at dokumentarkategorien bør fortolkes til å omfatte dokumentarer med samfunnsmessige, historiske eller biografiske tema, hvor formålet er å informere og sette noe på dagsordenen. Det er altså en forutsetning om en vesentlighet for at programmet kan utgjøre en dokumentar. Underholdningspregede dokumentarer bør etter departementets vurdering defineres som "reality", og ikke omfattes av forbudet.»

Departementet legger altså til grunn at det avgjørende skal være et vesentlighetskriterium.

Er det da emnet som skal være det avgjørende for om dette er oppfylt? I så fall åpnes det opp et skjønnsrom for produktplassing i dokumentarer som omhandler for eksempel populærkultur. Eller er det formen som skal være avgjørende for om innholdet er vesentlig nok? Eller en kombinasjon av form og innhold? I dag eksperimenterer mediene med nye uttrykksformer, også i dokumentarene, blant annet for å nå yngre brukere. Da brukes det virkemidler som kan oppfattes som «underholdende». Hvis det åpner opp for at disse dokumentarene også kan fylles med produktplassing, åpner det samtidig for en utvanning av troverdigheten til journalistikken. Det er det stikk motsatte av det vi som samfunn trenger - vi er alle tjent med at tilliten til mediene er høyest mulig - og kanskje særlig blant yngre brukere som gjerne ikke har like høy tillit til redaksjonelle medier som eldre deler av befolkningen, som har vokst opp med dem som en mer naturlig del av hverdagen.

NJ mener derfor at forbudet mot produktplassing i dokumentarer må være absolutt.

Universell utforming:

Vi støtter endringsforslagene som gjelder universell utforming i sin helhet, og er særlig enig med departementet i at endrede seervaner og tv-mediets sentrale betydning for folk flest tilsier at tiden er overmoden for å utvide kravene om universell utforming til å gjelde alle tv-tjenester. Vi støtter skjerpelsene

departementet foreslår, og vil påpeke at vi støtter krav om å sørge for at kravet til teksting skal gjelde uansett når på døgnet et ferdigprodusert program skal sendes første gang. I dag tilgjengeliggjøres programmer gjerne på digitale plattformer først, og en regulering knyttet til første lineære sendetidspunkt er utdatert.

Medfinansiering:

Vi støtter forslaget om krav om medfinansiering for utenlandske strømmeselskaper, og er enig både i departementets fremstilling av problemstillingene og formålet som legges til grunn. Vi er prinsipielt enige i at det er nødvendig å benytte offentlige virkemidler for å legge til rette for økte for norske markedsinntekter og for å sikre finansiering av norskspråklige audiovisuelle produksjoner. Vi er enige med departementet i at nytten oppveier for kostnadene ved tiltaket, og slutter oss til Filmforbundets overordnede merknader. Vi tar ikke stilling til hvilke av de to foreslåtte alternativene som bør velges.

Kritisk medieforståelse:

Ulike tiltak for å sikre kritisk medieforståelse er svært viktig. Dagens mediepolitikk og støtteordninger til mediene er en del av dette. Vi må ha levekraftige medier både nasjonalt, lokalt og i de ulike nisjene, for å kunne motvirke falske nyheter. Mediene er demokratiets infrastruktur. Samtidig er mediene under press, blant annet på grunn av kamp om bruker- og annonsekroner og oppmerksomhet fra internasjonale strømme- og plattform-giganter. Mediene har også problemer med å nå ut til yngre brukergrupper.

Dagens mediepolitikk, som først og fremst er manifestert i de fireårige styringssignalene til mediene i statsbudsjettet, er i stor grad en videreføring av tidligere politikk, uten kraftfulle tiltak for å for eksempel sette mediene i bedre stand til å nå yngre brukere. Vi mener det er behov for nytenkning og nye tiltak for å sikre at yngre brukere faktisk bruker mediene. Dette er et ansvar bransjen selv må ta, men det er behov for en innovativ mediepolitikk for å nå målene.

Vi mener derfor at muligheten for finansiering av gratis tilgang til uavhengig, redaktørstyrt journalistikk for unge borgere. Det vil kunne være et viktig tiltak for å kunne sikre kritisk medieforståelse. Det samme kan økt støtte til tjenester og satsinger som Faktisk' Tenk Skole være.

Samregulering og taushetsplikt:

Når det gjelder forslagene om muligheter for samregulering i høringsnotatets kapittel 5, og opplysningsplikt, og dennes forhold til taushetsplikten og kildevern i kapittel 18 viser vi til Norsk Presseforbunds høringsuttalelse.

Hege Fagerheim

Nestleder i Norsk Journalistlag

Sindre Granly Meldalen

Jurist i Norsk Journalistlag